

PM

DATUM: 2009-01-20
AVDELNING: ADM/Enheten för kontantförsörjning
HANDLÄGGARE: Christina Wejshammar
HANTERINGSKLASS:

SVERIGES RIKSBANK
SE-103 37 Stockholm
(Brunkebergstorg 11)

Tel +46 8 787 00 00
Fax +46 8 21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se

DNR 2008-457-ADM

Inlösen av sedlar och mynt som inte längre är brukbara

Bakgrund

Enligt 5 kap. 4 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank får Riksbanken (men har ingen skyldighet att) lösa in respektive lämna ersättning för vissa sedlar och mynt som inte längre är brukbara. Denna möjlighet avser

- skadade, förslitna och helt förstörda sedlar,
- skadade och förslitna mynt samt
- om särskilda skäl finns, sedlar och mynt som upphört att vara lagliga betalningsmedel.

Riksbankslagen innehåller dessutom en bestämmelse (5 kap. 5 §) som innebär att sedlar och mynt som förändrats eller bearbetats inte får spridas.

År 1993 tillkännagav Riksbanken de regler den tillämpar vid inlösen eller ersättning för sedlar som skadats, förstörts eller upphört att vara lagligt betalningsmedel liksom vid inlösen av avsiktligt ändrade sedlar eller mynt (RBFS 1993:5). Vidare finns på Riksbankens hemsida information om inlösen av skadade, infärgade och ogiltiga sedlar samt skadade och förslitna mynt. Till bakgrunden hör även att Riksbanken har beslutat om föreskrifter om kontantförsörjning, vilka reglerar hur bankerna kan hämta och lämna sedlar och mynt vid Riksbanken (RBFS 2007:1).

De finns anledning att göra en översyn av tillkännagivandet från 1993 för att säkerställa att det råder enhetlighet mellan tillkännagivandet, informationen på hemsidan och praxis. Riksbanken fick för några år sedan möjlighet att besluta om föreskrifter på kontantförsörjningsområdet och det är därför lämpligt att reglerna läggs i föreskrift i stället för i ett tillkännagivande. Vägledande vid översynen bör vara att reglerna ska vara enkla att tillämpa och förstå. Reglerna ska borga för ett gott förtroende för sedlar och mynt och för att dessa är effektiva som betalningsmedel samt för ett gott anseende för Riksbanken som rikets centralbank.

Totalt inkom under år 2008 8468 ansökningar om inlösen av sedlar som inte kunde användas i handeln eller lösas in i affärsbank. Det nominella värdet av dessa sedlar uppgick till 21,4 miljoner kronor. År 2007 inkom drygt 4900 ansökningar till ett värde

av 19,5 miljoner kronor. År 2006 inkom drygt 6300 ansökningar till ett värde av 23,6 miljoner kronor.

Redogörelsen nedan är uppbyggd så att den utgår från riksbankslagens uppdelning av olika slag av obrukbara sedlar och mynt.

Skadade sedlar och mynt

Riksbankslagen, tillkännagivandet och hemsidan

Riksbankslagen innebär att skadade sedlar och mynt får lösas in av Riksbanken (5 kap 4 §). Av tillkännagivandet framgår följande.

1 § Skadade sedlar inlöses

- 1. med hela beloppet om en yta motsvarande minst två tredjedelar av hela sedeln återstår och*
- 2. med halva beloppet om en yta motsvarande mindre än två tredjedelar men mer än en tredjedel av hela sedeln återstår.*

Den återstående sedelytan får utgöras av flera sedeldelar, om det med säkerhet kan fastställas att de härrör från samma sedel och de kan sammanfogas till en sammanhängande yta.

2 § Den, vars sedlar oavsiktligt förstörts eller skadats så att de inte kan lösas in till fulla värdet enligt 1 §, kan efter särskild utredning om förstörelsen eller skadan erhålla ersättning härför.

Bestämmelserna omfattar sedlar som inte kan användas i handeln p.g.a. att de inte är hela eller är grovt nedsmutsade, dvs. sedlar som är mer skadade än vid normal förslitning. Det innebär att t.ex. sedlar som genom förvaringssättet gått i delar, sedlar som har fläckar av bläck och sedlar som har legat i en byxficka och sedan hamnat i en tvättmaskin löses in av Riksbanken enligt denna bestämmelse. På hemsidan anges att man normalt ska vända sig till sin bank med en skadad sedel men att det inte alltid går att få skadade sedlar inlösta hos bankerna.

Någon reglering av inlösen av skadade mynt finns inte i tillkännagivandet. På Riksbankens hemsida anges att Riksbanken inte löser in mynt som skadats genom åverkan, på maskinell väg eller i anläggningar för fragmentering.

Beträffande normalt förslitna sedlar och mynt löses de in från bankerna (depåägare) enligt Riksbankens föreskrifter om kontantförsörjning.

Andra länder

ECB har en bestämmelse som är utformad på ett sätt som liknar Riksbankens tillkännagivande men med ett annat gränsvärde¹. En nationell centralbank ska lösa in en vanställd/ skadad sedel om mer än 50 procent av sedeln lämnas in. Även om 50 procent eller mindre lämnas in ska sedeln lösas in, under förutsättning att inlämnaren visar att återstoden av sedeln har förstörts. I de fall den nationella centralbanken har tillräcklig anledning att anta att sedlarna är avsiktligt vanställda/skadade ska inlösen

¹ beslut ECB/2003/4 on the denominations, specifications, reproduction, exchange and withdrawal of euro banknotes

nekas (dock ska sedlarna lösas in om inlämnaren är i god tro). Vad gäller skadade euro-mynt löses dessa i princip alltid in.

Norges Bank löser in skadade sedlar om minst 55 procent av sedeln är i behåll². Halv ersättning lämnas om 50-55 procent av sedeln är i behåll. Ingen ersättning lämnas om mindre än 50 procent av sedeln är i behåll. En sedel som lämnas in i flera delar ersätts enbart om delarna bevisligen stammar från samma sedel. Sedlar som är kraftigt skadade, tillintetgjorda eller bortkomna vid brand eller liknande kan ersättas om det kan anses visat att sedlarna har funnits och är förstörda eller bortkomna för gott. Ersättning bör som regel inte lämnas när onormalt stora belopp har förvarats privat eller på ett oförsvarligt sätt.

Danmarks Nationalbank tar emot skadade sedlar från "pengeinstitut". Privatpersoner ska därför lämna skadade sedlar till sådana institut. Skadade sedlar kan lösas in till nominella värdet om mer än 50 procent av sedeln finns kvar. Även övriga skadade sedlar kan lösas in om inlämnaren visar att hon/han är rätt ägare av sedeln.

Överväganden

Ska Riksbanken över huvud taget lösa in skadade sedlar och mynt?

Som utgångspunkt bör man fråga sig om Riksbanken över huvud taget ska lösa in skadade sedlar och mynt. Vad gäller all annan egendom tar staten i princip inte något ansvar för enskildas hantering, eventuella skador får täckas av sakförsäkringar (undantag görs vid t.ex. naturkatastrofer). Hemförsäkringar täcker i dag ofta förlust av kontanter upp till ett värde av 3000 kronor. En annan anledning till att inte lösa in skadade sedlar är att det finns en risk att de har skadats i avsikt att avlägsna delar som blivit infärgade med skyddsfärg och således med stor sannolikhet har varit utsatta för tillgrepp eller försök till tillgrepp.

Det finns ett antal argument för att Riksbanken ska fortsätta att lösa in skadade sedlar. Ett är att Riksbanken gör ett positivt resultat ("vinst") på sedlar som aldrig lämnas in, då de utgör en skuld som aldrig behöver lösas. Ett annat argument är att förtroendet för sedlar som betalningsmedel riskerar att urholkas om allmänheten är osäker på skadade sedlars värde. Att definiera vad som utgör en skadad sedel som Riksbanken inte löser in i förhållande till en normalt försliten sedel som Riksbanken löser in är relativt svårt för en lekman. En osäkerhet bland allmänheten kan leda till att man vägrar att ta emot sedlar som är skadade, även om sedeln i fråga enbart är normalt försliten. Det kan även leda till att fullt brukbara sedlar lämnas in till Riksbanken för att undvika att bli kvar med "svarte Petter". Om förtroendet för sedlar sjunker kan deras effektivitet som betalningsmedel äventyras på ett sätt som vore negativt för Riksbanken.

Under 2008 fick Riksbanken in 417 ansökningar om inlösen av skadade sedlar. Det nominella värdet av dessa sedlar uppgick till mindre än 100.000 kronor. Antalet ansökningar har under en treårsperiod legat mellan 275-350 stycken.

Argumentet om förtroendet för sedlar som betalningsmedel väger mycket tungt. Det gör även argumentet att Riksbanken inte ska riskera att lösa in stulna sedlar. Mot det senare går det att införa vissa skyddsåtgärder, såsom att kontrollera skadade sedlar noggrant och vara uppmärksam på de typer av fall där sedlarna bär spår av att skyddsfärg har klippts bort och liknande. Sammantaget väger därför argumentet om

² forskrift om erstatning for bortkomne, brente eller skadde sedler og mynter

förtroende för sedlar tyngre. *Övervägande skäl talar därför för att Riksbanken ska fortsätta att lösa in skadade sedlar.*

Beträffande mynt löser Riksbanken inte in skadade sådana. Bakgrunden till det kan vara att det är en viss skillnad mellan sedlar och mynt på så sätt att medan en sedel kan bli skadad genom normal användning och hantering så gäller detta sällan mynt. Det är svårt att genom vardaglig hantering av mynt, även om den är relativt vårdslös, åstadkomma en skada på ett mynt. Någon risk för att mynts effektivitet som betalningsmedel eller för att Riksbankens anseende som centralbank påverkas negativt om regeln behålls finns sannolikt inte. *Regeln om att inte lösa in skadade mynt bör därmed behållas.* Regelen är idag uttryckt enbart på Riksbankens hemsida. *Föreskrifterna bör således kompletteras med en regel som innebär att skadade mynt inte löses in.*

Gränsvärden för inlösen av sedlar

Att det finns gränsvärden innebär att den som använder sedlar måste iaktta viss aktsamhet när hon/han tar emot och hanterat sedlar. Någon anledning att frånga den principen finns inte. Gränsvärdena avviker visserligen från vad som gäller i vårt närområde (se ovan). Några önskemål om att Sverige övergår till en 50-procentsregel verkar inte förekomma i någon större omfattning. *Övervägande skäl talar därför för att gränsvärdena "minst 2/3" (inlöses med hela beloppet) resp. "mer än 1/3" (inlöses med halva beloppet) ska behållas.*

Undantag från gränsvärdena

Både i Sverige och i vårt närområde kan man få ersättning för en sedels hela värde även om mindre än lägsta gränsvärdet återstår, under förutsättning att resten av sedeln har förstörts helt (t.ex. vid en brand). I de här fallen har Riksbanken att göra relativt svåra sannolikhetsbedömningar. Det rör sig vidare om ett litet antal fall av ansökningar om inlösen av sedlar som det sammantaget återstår 1/3 eller mindre av (96 fall under 2008, 98 fall under 2007 och 88 fall under 2006). Det är därför rimligt att ta bort möjligheten att lösa in sedlar i dessa fall.

Förtroendet för sedlar som betalningsmedel bör inte påverkas om möjligheten till inlösen tas bort i dessa fall. Det bör dock noteras att Riksbanken som centralbank kan löpa en viss anseenderisk. Det är därför viktigt att vidta rimliga informationsåtgärder så att allmänheten förstår att det ställs vissa aktsamhetskrav på hanteringen och förvaringen av sedlar. *Sammantaget talar övervägande skäl för att ta bort möjligheten att få ersättning för sedlar vars återstående del understiger "mer än 1/3".*

Den inlämnade sedelns beskaffenhet

Enligt tillkännagivandet behöver det som lämnas in inte vara en intakt del av en sedel. Det innebär att det finns viss risk att delar från olika sedlar tejpas ihop för att få ersättning från Riksbanken. Det går inte att utesluta att dessa ihoptejpade delar kommer från sedlar som i övrigt bär spår av olovligt tillgrepp. Antalet fall det är fråga om är litet (en mindre andel av de 275-350 sedlar per år som lämnas in som skadade sedlar). Det är därför rimligt att ta bort möjligheten att lösa in sedlar i dessa fall.

Förtroendet för sedlar som betalningsmedel bör inte påverkas om denna möjlighet att lösa in sedlar i delar tas bort. Det bör dock noteras att Riksbanken som centralbank kan löpa en viss anseenderisk. Det är därför viktigt att vidta rimliga informationsåtgärder så att allmänheten förstår att det ställs vissa aktsamhetskrav på hanteringen och

förvaringen av sedlar. *Sammantaget talar övervägande skäl för att gränsvärdena 2/3 och mer än 1/3 ska avse intakta delar av en sedel.*

Förslitna sedlar och mynt

Riksbankslagen, tillkännagivandet och hemsidan

Riksbankslagen innebär att förslitna sedlar och mynt får lösas in av Riksbanken (5 kap 4 §). Tillkännagivandet omfattar inte förslitna sedlar och mynt. På Riksbankens hemsida finns ingen information om inlösen av förslitna sedlar. Enligt Riksbankens föreskrifter om kontantförsörjning kan bankerna som depåägare (i praktiken genom värdetransportörerna) lämna in förslitna sedlar och mynt till Riksbanken för makulering. Allmänheten kan således lösa in förslitna sedlar och mynt hos bankerna.

Beträffande mynt kan man av hemsidan dra slutsatsen att Riksbanken inte löser in förslitna mynt från allmänheten.

Andra länder

Även i andra länder löses allmänhetens förslitna sedlar in; från allmänheten av affärsbankerna och från bankerna av centralbanken.

Överväganden

Nuvarande ordning bör bibehållas, dvs. Riksbanken ska inte lösa in förslitna sedlar eller mynt direkt från allmänheten utan via bankdepåerna. Reglerna är enkla att följa och det finns ingen anledning att anta att nuvarande regler har en negativ påverkan på förtroendet för betalningsmedlen eller för Riksbankens anseende som centralbank.

Helt förstörda sedlar

Riksbankslagen, tillkännagivandet och hemsidan

Riksbankslagen innebär att Riksbanken får erlagga ersättning för helt förstörda sedlar (5 kap 4 §). Någon liknande bestämmelse för mynt finns inte.

Tillkännagivandet innebär att förstörda sedlar idag löses in enligt vad som anges ovan under "Skadade sedlar och mynt" och underrubriken "Undantag från gränsvärdena".

Andra länder

Se under "Skadade sedlar och mynt" ovan.

Överväganden

Se ovan under "Skadade sedlar och mynt" och underrubriken "Undantag från gränsvärdena". *Sammantaget talar övervägande skäl för att ta bort möjligheten att få ersättning för sedlar vars återstående del understiger "mer än 1/3".*

Ogiltiga sedlar och mynt

Riksbankslagen, tillkännagivandet och hemsidan

Riksbankslagen innebär att Riksbanken får erlægga ersättning för sedlar och mynt som upphört att vara lagliga betalningsmedel om *särskilda skäl* finns (5 kap 4 §). Formuleringen för inlösen av ogiltiga betalningsmedel är således mer restriktiv än för skadade och förslitna sedlar och mynt samt förstörda sedlar.

Tillkännagivandet hänvisar till att sedlar som är ogiltiga i vissa fall kan lösas in enligt särskilda regler härom. På Riksbankens hemsida framgår följande. "Lagen ger [därför] Riksbanken en möjlighet, men ingen skyldighet, att lösa in ogiltiga sedlar. Riksbanken har dock gjort bedömningen att ha en generös inställning till att lösa in ogiltiga sedlar från allmänheten. En förklaring till dröjsmålet krävs dock för varje enskilt ärende. Därför ska alla banker (även utländska) hänvisa sina kunder direkt till Riksbanken."

Det finns ingen information om inlösen av ogiltiga mynt i tillkännagivandet, däremot finns information på hemsidan om att Riksbanken inte tar emot ogiltiga mynt. Det gäller både allmänheten och bankdepåerna.

Antalet ansökningar om ogiltiga sedlar var 3817 år 2008, 2600 år 2007 och 4000 ärenden år 2006.

Andra länder

I bl.a. Storbritannien, Tyskland och Belgien kan man få ogiltiga sedlar inlösta i evinnerlig tid. Vissa länder har en tidsfrist för inlösen. Norges Bank och Banque de France har en tidsfrist om tio år och i Finland, Schweiz och Österrike gäller en 20-årsfrist från det att en sedel blev ogiltig. I flera av dessa länder kan dock sedlar lösas in även efter denna frist om det finns synnerliga skäl.

Överväganden

Ska Riksbanken över huvud taget lösa in ogiltiga sedlar och mynt?

Riksbanken löser idag in ogiltiga sedlar men inte ogiltiga mynt. Man bör fråga sig varför Riksbanken över huvud taget ska lösa in sedlar som genom lag har förklarats inte längre utgöra lagliga betalningsmedel. I alla dessa fall finns det ju en anledning till att sedlarna inte längre bör användas i handeln (t.ex. förfalskningsgraden). Mot detta bör ställas Riksbankens roll som utgivande centralbank och allmänhetens intresse av att Riksbanken löser in de sedlar som givits ut, även då de inte längre är i cirkulation. *Riksbanken bör därför fortsätta att lösa in ogiltiga sedlar.*

Riksbanken löser, som nämnts ovan, i praktiken inte in ogiltiga mynt. Skillnaden mellan ogiltiga sedlar och mynt är att de mynt som i dag är ogiltiga är av mycket låga nominella värden och intresset för att lösa in dem torde vara svagt. Det finns därför ingen anledning att ändra på dagens praxis. Regeln finns dock inte uttryckt (varken i tillkännagivandet eller på hemsidan). *Föreskrifterna bör således kompletteras med en regel om ogiltiga mynt.*

Förenklning av dagens regel om inlösen av ogiltiga sedlar

Informationen på Riksbankens hemsida innebär att om förklaringen som lämnas till varför en sedel inte löstes in medan den fortfarande var giltig är rimlig och det inte finns tecken på brott så löser Riksbanken in sedeln. Det kan t.ex. röra sig om sedlar som hittas vid bouppteckning. Regeln om att man ska lämna en rimlig förklaring kan vara svår att tillämpa och ger ibland ett resultat som kan ifrågasättas (t.ex. att sedlar som lagts i insamlingsbössor inte löses in eftersom den insamlande organisationen inte vet varför sedeln inte löses in i tid). Ett relativt stort antal ansökningar om inlösen av ogiltiga sedlar inkommer in varje år (se ovan). *Regeln bör därför förenklas och förändras.*

Det är lämpligt att den som vill lösa in en ogiltig sedel gör sannolikt att sedeln inte härrör från brottsligt förvärv, se nedan under avsnittet "Sedlar och mynt som varit utsatta för brott eller försök till brott.". Däremot bör Riksbanken inte lägga vikt vid varför en sedel inte lämnats in i tid. En förändring av detta slag har sannolikt en positiv inverkan på Riksbankens anseende som centralbank.

Sedlar och mynt som förändrats eller bearbetats

Riksbankslagen, tillkännagivandet och hemsidan

Enligt riksbankslagen (5 kap. 5 §) får sedlar och mynt som förändrats eller bearbetats inte spridas. Enligt tillkännagivandet gäller följande.

4 § Har en sedel eller ett mynt avsiktligt ändrats så att dess format eller utseende avviker från vad som tillkännagivits kan inlösen därav vägras.

Överväganden

Regeln bör finnas kvar för att inlösenreglerna ska harmoniera med spridningsförbudet i riksbankslagen. Formuleringen av vad som avses, nämligen att avsiktligheten tar sikte på förändringen av utseendet snarare än förändringen eller bearbetningen i sig, kan dock göras ännu tydligare. Det föreslås därför att Riksbanken inte ska lösa in sedlar som har förändrats eller bearbetats om det kan antas att förändringen eller bearbetningen har skett med avsikt att sedlarnas format eller utseende ska avvika från vad som har tillkännagivits. I detta ska inkluderas förändringar eller bearbetningar som uppstått till följd av en process som normalt sett leder till att sedelns eller myntets utseende förändras och där det kan anses att personen i fråga borde ha förstått detta.

Sedlar och mynt som varit utsatta för brott m.m.

Riksbanken får i viss utsträckning in ansökningar om att lösa in sedlar som bär spår av att ha varit utsatta för tillgrepp eller försök till tillgrepp. Detta syns genom s.k. skyddsinfärgning som är en stöldskyddsåtgärd som används av professionella kontanthanterares sedelhantering (t.ex. banker och värdetransportörer). I framtiden kan andra skyddstekniker komma att användas.

Riksbankslagen, tillkännagivandet och hemsidan

Riksbankslagen nämner inte hur Riksbanken ska förfara med sedlar och mynt som har eller kan ha varit utsatta för brott. Tillkännagivandet innehåller dock en bestämmelse om detta. Den gäller dock enbart skadade och förstörda sedlar.

3 § Sedlar och sedelrester som är färgade eller söndertrasade på sådant sätt att de kan antas ha varit utsatta för tillgrepp eller försök till tillgrepp, ersättes först sedan det fastställts att inlämnaren är eller företräder rätt ägare.

Bestämmelsen står i överensstämmelse med rättsläget beträffande förvärv av sedlar och mynt som är stöldgods. Lagen (1986:796) om godtrosvärv av lösöre gäller inte sedlar och mynt. Det innebär att (den rätte) ägaren alltid har rätt att få tillbaka sedlar och mynt som frånhänts honom/henne olovligen. Detta gäller oavsett om sedlarna och mynten har förvärvats i ond eller god tro. En viss parallell kan dras till att Riksbanken aldrig löser in förfalskade sedlar.

Beträffande mynt finns ingen reglering i tillkännagivandet. I praktiken accepterar Riksbanken bara att ta emot mynt från bankerna (depåägarna) och inte från allmänheten.

Väktare som utför värde transporter är i dag tvungna att förvara sedlar i låsta värde transporterheter som infärgar dem med sedelskyddsfärg och därigenom gör sedlarna varaktigt obrukbara om en obehörig person försöker öppna utrymmet med våld (RPSFS 2006:16, 8 kap. 17 §).

ECB har påpekat att utkastet till föreskrifter inte innehöll några bestämmelser för hur sedlar som är färgade eller på annat sätt skadade genom stöldskyddsutrustning ska hanteras om de lämnas in till Riksbanken och föreslår att Riksbanken undersöker möjligheten att uttryckligen ta med sådana bestämmelser, eftersom stöldskyddsutrustning används allt oftare av kreditinstitut och andra som yrkesmässigt hanterar kontanter.

Andra länder

ECB:s regler innebär att om den nationella centralbanken har tillräcklig anledning att anta att ett brott har begåtts ska man neka inlösen till dess att frågan är löst av "ansvarig myndighet".

Norges Bank erlägger inte ersättning om sedlar med avsikt har tagits från den rätta innehavaren.

Danmarks Nationalbank löser enligt sitt regelverk inte in skadade sedlar om sedeln bär spår av kriminalitet.

Principen om godtrosvärv av stöldgods (se ovan) gäller även i Norge, Danmark och Finland.

Överväganden

Det är rimligt att Riksbanken, inom de ramar riksbankslagen ger, främjar brottsförebyggande åtgärder som tar sikte på att kontanthantering i samhället ska vara säker. Svensk lag innebär, som beskrivits ovan, att godtrosvärv av sedlar och mynt inte ger förvärvaren rätt att behålla den. Av dessa båda anledningar bör Riksbanken fortsätta att neka att lösa in sedlar som bär spår av att vara stulna. En parallell kan även dras med förfalskade sedlar som Riksbanken aldrig löser in.

I praktiken innebär detta att sedlar som bär spår av brott eller försök till brott inte ska lösas in från andra än de som i sin hantering av sedlar använder sådana skyddsåtgärder (färg) som lämnar spår på sedlar om någon försöker olovligen tillgripa sedlarna. Det är i dag främst banker och värde transporter som har sådan hantering av sedlar. Att en

privatperson i sin egen hantering av en sedel råkar anbringa skyddsfärg på den verkar mindre troligt.

■ År 2008 inkom totalt knappt 4234 ansökningar om inlösen av sedlar med färgfläckar. Ungefär 300 av fallen handlade om skyddsinfärgade sedlar. Av dessa var ungefär en tredjedel inskickade av privatpersoner. Övriga kommer i stor utsträckning från bensinstationer och restauranger. I förhållande till 2007 har antalet skyddsinfärgade sedlar ökat något. .

Att strikt tillämpa regeln om att inte lösa in sedlar som bär spår av brott kan möjligtvis i enskilda fall påverka Riksbankens anseende som centralbank och förtroendet för sedlar som betalningsmedel negativt. Framförallt gäller det dock om antalet skyddsinfärgade sedlar i cirkulation och antalet ansökningar om inlösen av dessa sedlar skulle öka. Fler skyddsinfärgade sedlar kan även leda till en allmän tveksamhet kring missfärgade sedlar i samhället. Konsekvensen av detta kan bli att Riksbanken kommer att få ta emot fler allmänt missfärgade sedlar (kaffebläckor m.m.) än vad som är fallet i dag. Det skulle dock inte vara någon nackdel eftersom dessa i vilket fall som helst är lämpliga att ta ur cirkulation. Det är dock mycket viktigt med bra information till allmänheten om missfärgade och skyddsinfärgade sedlar.

Det finns dessutom skäl att utvidga regeln om sedlar som har varit utsatta för brott så att den träffar inte bara sedlar som varit föremål för tillgreppsbrott, utan även annan brottslig verksamhet. Vidare bör Riksbanken vägra inlösen om Riksbanken finner tecken på att inlösenförfarandet i sig kan dölja att någon har berikat sig genom brottslig gärning. En sådan reglering ligger i linje med bestämmelserna om penningtvätt som återfinns i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt och om penninghäleri enligt 9 kap. 6a § brottsbalken. Utvidgningen avser sådana former av berikande som inte innefattar något förvärv av den sedel som begärs inlöst. Härmed avses framför allt fall där någon har förbättrat sin ekonomiska ställning genom brott, utan att denna förbättring kan härledas till någon viss del av brottslingens egendom. Exempel härpå är framför allt vissa former av skatte- och tullbrott, men även t.ex. försäkringsbedrägeri.

När regeln införs i föreskrifterna bör den behålla sin teknikneutrala formulering.

Avgifter

I tillkännagivandet anges att Riksbanken tar ut en avgift för de utredningar som görs i samband med ansökningar om inlösen. Att en avgift får tas ut framgår av 8 kap. 5 § riksbankslagen och behöver därmed inte regleras särskilt i föreskrifterna om inlösen av sedlar och mynt. *Föreskrifterna bör inte innehålla någon särskild reglering av möjligheterna att ta ut avgift.*

Besvär rätt

I tillkännagivandet anges att Riksbankens beslut om inlösen inte kan överklagas. Vad som gäller beträffande besvär rätten fastställs i lag (11 kap. 5 § riksbankslagen och 3 § förvaltningslagen (1986:223)) samt av rättspraxis. Eftersom ev. besvärshänvisning kommer att anges i avslagsbesluten saknas det skäl att i föreskrifterna ange vad som gäller om besvär rätt.

Kammarrätten i Stockholms län har bedömt att Riksbankens beslut om att inte lösa in ogiltiga sedlar inte går att överklaga (dom den 4 oktober 2007, mål nr 3971-07). Domen har ännu inte vunnit laga kraft då klaganden begärt att få domen prövad i Regeringsrätten.